

Máma

má

Napsal

Luboš Hacíala

alzheimer

mer

a

Skutečný příběh

 P R E S S

Máma má alzheimera

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Luboš Hacala
Máma má alzheimera – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

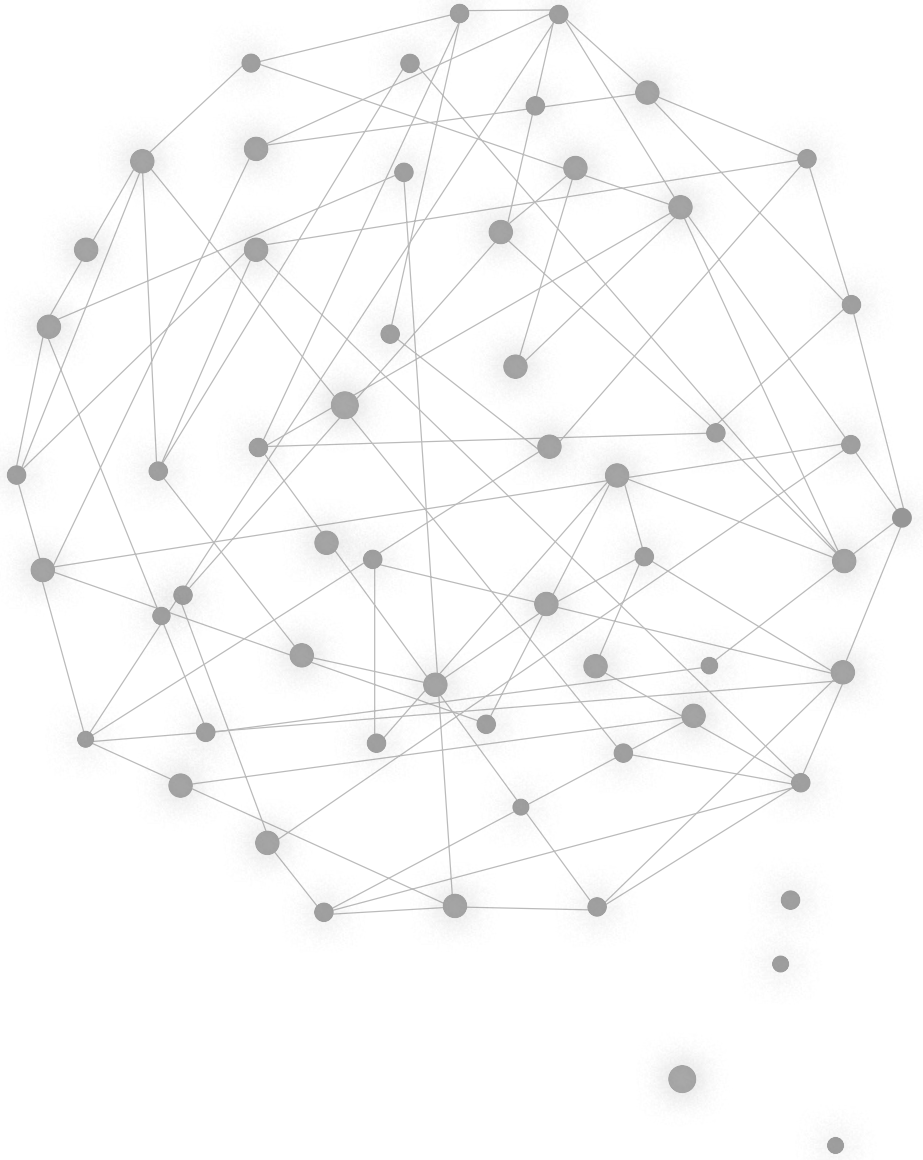
ALBATROS **MEDIA**

Máma má alzheimer_a

Věnování

Naší Zdeničce

a taky všem, kdo se potýkají
s Alzheimerovou chorobou
nebo o osoby s tímto
onemocněním pečují

Slovo úvodem

Tahle kniha líčí příběh mojí babičky Zdeňky v posledních sedmi letech jejího života, kdy trpěla Alzheimerovou chorobou. Zážitky jsou popsány z pohledu Zdeňčiny dcery Soni (mojí mámy), která se o ni s pomocí dalších členů rodiny v této době starala.

Události jsou popsány tak, jak se skutečně staly. Dohodli jsme se, že čtenářům nebudeme nic zamlčovat. Měli byste znát to dobré i to špatné, abyste mohli odhadnout, co vás čeká, pokud by byl Alzheimer diagnostikován u někoho z vašich blízkých. Spousta z historek se mnohokrát opakovala, protože i to je jeden z rysů doprovázejících onemocnění, pro lepší čtivost jsem se však opakování snažil vyhnout.

Nechci vám přát příjemný čtenářský zážitek, jelikož obsah této knihy příliš příjemný nebude. Raději ho prosím vezměte jako ponaučení, ať neděláte stejné chyby, kterých jsme se přes veškerou snahu dopustili my.

První stadium

„Člověk má rýmu, rakovinu nebo spalničky. Alzheimer má člověka.“

**(Richard Taylor, autor knihy
Život s alzheimerem)**

První stadium nemoci se projevuje zejména zapomínáním. Pacient je ve většině případů nadále schopen fungovat samostatně a cizí, nezainteresované osoby na něm zpravidla nic nepoznají.

Středa 6. 7. 2011

Tenhle příběh se začal psát v době, kdy jsem měla pocit, že se s čistým svědomím zase chvíli budu moct věnovat sobě a manželovi. Děti se nám více méně úspěšně osamostatnily a očekávané nepříjemné pocity z opuštěného hnízda se bohudík nedostavily. Zkrátka jsem měla dojem, že mám v životě tak nějak po všech stránkách splněno, zdravíčko mi fungovalo, energie jsem pořád měla na rozdávání, a tak jsem se trochu sobecky těšila, že si těch příštích pár let „bez závazků“ vychutnáme s manželem po všech stránkách.

Ale jak se říká, chceš-li Boha rozesmát, řekni mu, jaké máš plány. Než jsme si vůbec stihli začít užívat nově nabyté „svobody“, začalo léto 2011 a s ním věci nabraly úplně jiný směr, než jsme čekali. Na večer svátku k výročí upálení mistra Jana Husa mi z ničeho nic zavolala sestra Eva, že se stavila na návštěvu u naší už pěknou řádku let ovdovělé mámy Zdeničky a že se jí nějak nezdá. Měla pocit, že maminka mluví z cesty a chová se divně.

Jelikož jsem bydlela mnohem blíže než Eva, a s naší maminkou jsem se tím pádem vídala mnohem častěji, říkala jsem si, že sestra si prostě jen neuvědomuje, že na Zdeničce pomalu začíná pracovat zub času a stárí si postupně vybírá svoji daň. Já jsem si změň tolik nevšímala, protože jsem mámu viděla několikrát týdně. Sestra to ale měla daleko a třeba si jen nechtěla připustit, že Zdenička stárne rychleji, než by si přála.

V každém případě jsem hned sedla za volant a jela zkontrolovat, jak se věci mají. Nechtěla jsem propadat panice, ale příznám se, že se mi cestou v hlavě nabízely i černé scénáře. Co když jsem něco přehlédla? Co když mi máma něco zatajila a sestra na to teď náhodou přišla? Co když máma měla mrtvičku? To se přece může stát i mladším lidem, a Zdenička navíc už nějakou dobu měla brát léky na vysoký krevní tlak. Honem jsem v paměti pátrala po příznacích mozkové mrtvice a zakazovala si myšlenky na to, že jsme něco zanedbali.

Když jsem konečně dorazila na místo, strach ze mě rychle spadl. Maminka klidně seděla na židli v kuchyni, spokojeně uzobávala buchty a radovala se, že ji neplánovaně přišly navštívit obě dcery ve stejný den. Zarázilo mě jen to, že když sbírala drobečky ze stolu, prohlásila, že má doma úplně stejný ubrus. Když jsem jí připomněla, že je doma a že ten ubrus je její, zmateně pokývala hlavou, ale dál to nerozváděla.

Pro jistotu jsem maminku poprosila, aby zvedla nad hlavu obě ruce, aby zkusila zapískat a aby na mě vyplázla jazyk. Všechno zvládla bez sebebemenší námahy a nechápavě si mě měřila pohledem. Když jsem po ní na závěr chtěla, aby mi řekla, co je za den, kde je a jak se jmenuje, rošťácky se usmála a řekla, že je *ýretů*, ona je *amod*, jmenuje se *Aknedz* a jestli si dám *jač*. Chvilí jsem na ni zmateně zírala, než mi došlo, že si ze mě moje drahá mamička bezstarostně utahuje.

Poté, co jsme v klidu dopily přeslazený *jač* a maminka nás po stopadesáté ujistila, že se cítí dobře, nabyla jsem dojmu, že dnes v ohrožení života asi opravdu není, a vypravila jsem se k domovu. Sestra se rozhodla, že u Zdeničky pro jistotu přespí do druhého dne, ale už taky vypadala mnohem klidnější.

Čtvrtek 14. 7. 2011

Nechtěly jsme nic zanedbat, tak jsme s maminkou přece jen oběhly kolečko po doktorech, ačkoliv ona sama se vždy snažila ordinacím vyhýbat. Praktická lékařka nám vypsala žádanky na vyšetření u specialistů a do týdne bylo jasno. Fyzické zdraví naší Zdeničky odpovídalo věku, pouze neurolog vznesl podezření, že by se u maminky mohly projevovat příznaky počínající Alzheimerovy choroby.

Nabídl nám, že by mohl mámu přihlásit do jakéhosi výzkumného programu, který se právě na tohle onemocnění zaměřuje, ale odmítly jsme. Zdenička už byla více než dvacet let v důchodu, zvykla si na svůj klid a setkávání s novými lidmi jí nepřinášelo žádné velké potěšení. Pan doktor nám tedy pouze preventivně předepsal léky „proti zapomínání“ a jely jsme domů.

Máminu diagnózu jsem prozatím přijímala s klidem. Manželův otec si podobný „verdict“ vyslechl o několik let dříve a zatím více méně bez problému fungoval, ačkoliv žil sám v domku na kraji našeho městečka. Manžel ho chodil obden navštěvovat, aby se ujistil, že jeho tátovi nezpůsobila zhoršující se paměť nějaké nesnáze, ale zatím se nic zásadního nepřiho-dilo, ačkoliv tchán už byl podle lékařských měřítek na pomezí druhého stádia Alzheimerovy choroby.

Bez stěžování si hospodařil ve své „staromládenecké“ domácnosti, která se s plynoucím časem postupně měnila v nepochopitelný chaos. Věci přestávaly mít svoje určené místo, ale zůstávaly tam, kde děda zrovna zapomněl, co a proč dělá, a šel dělat něco úplně jiného. Tím pádem se sem tam objevily boty v ledničce, kastrůlek s obědem v garáži, komínek knih ve sklepech na bedýnce brambor a zubní protéza na televizi.

Dalším poznávacím znamením bylo to, že se všude po tchánově domě povalovaly lístečky a sešitky s poznámkami. Psal si seznamy úkolů, zaznamenával činnosti, které v konkrétní den udělal, zapisoval si myšlenky, na které nechtěl zapomenout. Nakonec si sám sobě psal i pokyny, že si má dělat poznámky, a vyráběl seznamy ze seznamů. Bohužel to většinou dopadlo tak, že při pohledu na své záznamy nebyl schopen určit, čeho se týkaly nebo kdy je psal.

Obrovskou výhodou byla skutečnost, že manželovu otci zůstala i se zhoršujícím se Alzheimerem jeho bezstarostná povaha. Absolutně ho nestresovalo, že neví, který den v týdnu zrovna je, jestli večerel, kam založil své doklady, že si zapomněl vzít spodní prádlo, jak se dostane domů, když mu ujel poslední vlak, nebo obecně, co si o něm lidi myslí.

Jeho přístup asi nejlépe vystihuje věta, kterou se s námi loučival, když jsme po návštěvě odcházeli z jeho domu. Vždycky se zeptal, kdy se zase stavíme na kus řeči, a když manžel odpovídal nejistě, jako že se ještě domluvíme, děda ho usekl průpovídkou: „Přijdeš. Nepřijdeš. Se z toho neposeru!“

Tchán si ostatně servítky nikdy příliš nebral. Když mu dcera v létě přišla představit svého nastávajícího manžela, zastihli ho na zahrádce při sklizení ovoce. Bylo horko, a tak měl děda na sobě jen děravé trenky a na nohou staré otlučené boty, kterým uřízl paty, aby mu sloužily jako provizorní pantofle. Bez jakýchkoliv okolků vítal překvapeného zete do rodiny a s úsměvem od ucha k uchu mu nabízel občerstvení z košíku se slovy: „Vem si hrušku, ať se posereš.“

Zdenička byla tchánův pravý opak. Celý život nás se sestrou vychovávala k tomu, abychom nevybočovaly z řady, a velmi jí záleželo na tom, co si o ní myslí druzí lidé. Proto jsem se teď bála, jak bude na podezření na počínající Alzheimerovu chorobu reagovat. Ona ale překvapivě nereagovala nijak. Byla ráda, že jsme ji konečně přestaly nutit chodit na lékařská

vyšetření, a když jsem s ní o onemocnění zkusila mluvit, uklidňovala mě, že jí vůbec nic není. Netuším, co se jí tenkrát honilo hlavou, ale navenek nic nedávala najevo. Nebyla zvyklá si stěžovat.

Neděle 7. 8. 2011

Na několik týdnů jsem pustila maminku ze zřetele. Přiblížilo se datum dceřiny svatby a všechny nás zaměstnávaly její přípravy. Zdenička se ochotně zapojila do pečení domácích svatebních koláčů a neustále se nabízela, jestli nechci s něčím pomoci. Měla jsem radost, že je v pořádku, a tajně jsem doufala, že podezření na Alzheimerovu chorobu byl jen omyl.

V den svatby, kdy jsem měla trochu nervy na pochodu, mě probudil telefonát od Zdeničky. Bylo sotva sedm hodin ráno a ona mi potřebovala sdělit, že už je připravená. Když jsem jí připomněla, že obřad je až v 11.00, řekla, že tedy ještě chvíli počká. Za hodinu mi volala znovu a zeptala se mě na otázku, kterou jsem ten den opravdu potřebovala slyšet: „Už jsi aspoň trochu hezká?“

Maminka to samozřejmě myslela tak, že se jen chtěla ujistit, jestli už jsem nalíčená a upravená, ale mluvila o trochu rychleji, než myslela. Procedila jsem skrz zaťaté zuby, že hezká ještě nejsem a dlouho nebudu, ale že ona se už pomalu může vydat na cestu k nám, když očividně doma rou-pama neví coby. Maminka se spokojeně rozloučila a během půl hodiny ve-sele přicupitala, pletla se mi pod nohy a každých pět minut se ptala, jestli nemá něco udělat.

Nakonec všechno dopadlo dobře. Půl hodiny před obřadem se všichni svatební hosté naskládali do aut a deset minut před celou už jsme se řadili před obřadní síní. Po dvojnásobném ano, špalíru gratulantů a obligátním focení jsme se nechali převézt do nedaleké hájovny předělané na restauraci, kterou si novomanželé vybrali pro svatební hostinu.

Za zmínku stojí, že rodiny snoubenců se poprvé potkaly vlastně až ve svatební den. Ženich s nevěstou seděli uprostřed stolů poskládaných do velkého písmene U a jejich příbuzní se poslušně rozdělili po stranách. Mezi nevěstou pozvanými hosty chyběl jen jeden člen rodiny. Nerada to

zde uvádím, ale slíbili jsme, že nebudeme zamlčovat nic, co s Alzheimerovou chorobou souvisí. Dcera se na poslední chvíli rozhodla, že bude lepší, když se svatebního obřadu nezúčastní tchán. Nějak neuměla strávit příhodu s hruškou a roztrhanými trenkami a bála se, že by se dědečkova přítomnost na svatbě bez podobných zážitků neobešla.

Dost smutné na tom je, že tchán od malička naše děti šibalsky zlobil pravidelným opakováním věty, že se nejvíc ze všeho těší na to, až se zadarmo nají na jejich svatbách. Bohužel se mu to nakonec nepovedlo. Troufám si ale tvrdit, že tohle vynechání dědovi nijak zvlášť neublížilo. Zachránila nás jeho alzheimerem poškozená paměť. Když manžel svému otci přinesl následující den svatební výslužku, tatínek se ho překvapeně zeptal, copak že to je.

„To je pozornost z dceřiny svatby,“ odpověděl manžel.

„Ona už je vdaná?“ divil se děda.

„Ano,“ reagoval manžel.

„A byl jsem tam?“ pokračoval děda.

„Ano,“ vysoukal ze sebe manžel po chvílce zaváhání.

„No, vidíš. Já už si nic nepamatuju,“ pokýval hlavou děda a začal mluvit o něčem jiném.

A pokud se ještě vrátím ke svatební hostině, myslím, že dopadla na výbornou. Občas jsem nenápadně zabloudila očima ke Zdeničce a ta vypadala velmi spokojeně. S nikým si moc nepovídala, ale taková byla vždycky, tichá a skromná. Nikdy nezapomenu, jak se jeden ženichův alkoholem řádně posilněný bratr osmělil a vytáhl tu naši 150 centimetrů vysokou stařenku na taneční parket. Během třiminutové písničky Michala Davida s tou malinkou paní otáčel na všechny strany a nepustil ji, ani když se mu několikrát pokusila utéct. Už jsem skoro posílala manžela, aby moji maminku před rozvášněným tanečníkem zachránil, ale pak našťěstí song skončil a Zdenička se celá roz dováděná vrátila zpátky na své místo v rohu stolu. Mám dojem, že si ten „taneček přes tři pekla“ náramně užila.

Středa 14. 9. 2011

Vlastně dost lituju toho, že jsem si nedokázala vystačit pouze s informacemi, které mi o mamčině onemocnění pověděli její lékaři. Když zadáte heslo ‚Alzheimerova choroba‘ do internetového vyhledávače, sesype se na vás lavina článků a odkazů. Zvládla jsem jich přečíst jen několik desítek. To mi bohatě stačilo k tomu, abych přišla o veškeré naděje.

Krom jiného jsem se dozvěděla, že Alzheimerova choroba způsobuje pouze jednu z přibližně dvaceti různých forem demence. Příčina onemocnění není známa. Léčba na tuto chorobu nebyl dosud objeven. Vědci spekulují, že některé medikamenty by mohly postup onemocnění zpomalit, ale u žádného z nich nebyla spolehlivě prokázána účinnost. Doporučuje se nasadit doplňky stravy, jako je ginkgo biloba, omega 3, kurkumin a vitamín E, ale jejich přínos taky není ničím důvěryhodným podložen. Odhadovaná délka pacientova života po stanovení diagnózy Alzheimerovy choroby je do deseti let. První fáze trvá obvykle jeden až tři roky a pak už to jde z kopce.

No, máme se tedy na co těšit. :-(-:(:-(-

Sobota 15. 10. 2011

Před měsícem jsem mámě koupila velké balení všech doporučených doplňků stravy a dnes jsem je u ní náhodou objevila pečlivě uschované v šuplíku s kapesníky. Z omegy zvládla vyzobat půl jednoho platíčka, ginkgo si vzala dvakrát, kurkumin a vitamín E nezkusila vůbec. Když jsem po ní chtěla vysvětlení, vypadlo z ní, že je brát nechce. Už takhle má problém spolknout titěrné tabletky na tlak, na cholesterol a tu divnou od neurologa a já na ní vyžaduju, aby dobrovolně polykala další hrst velkých tobolek. Když jsem se jí snažila vysvětlit, že je to přece pro její vlastní dobro, jen se zamračila a řekla, že už se o tom nechce dál bavit.

Odvedla mě do kuchyně, předložila mi domácí bábovku a začala brebentit o všem, co ji zrovna napadlo, abych už neotvírala téma léků. Mluvila souvisle, občas si nemohla vzpomenout na některá delší slova, ale

vyprávění mělo hlavu a patu a maminka vypadala celkem spokojeně. Proč ji tedy trápit něčím, do čeho se jí vyložení nechce.

Všimla jsem si, že často používá spojení „někam jsem to založila“ tam, kde dřív říkala, že něco zmizelo nebo že něco ztratila. Přišlo mi to rozto-milé. Jako by mě (a možná i sebe) ubezpečovala, že to s ní ještě není tak špatné.

Vlastně si vůbec na nic nestěžovala. Jediné, co ji rozčarovalo, bylo to, že (cituji) „ty blbci dali patnáctýho na sobotu“, a tím pádem jí poštačka přinese důchod až v pondělí. Zeptala jsem se, jestli potřebuje půjčit, a ona vyhrkla, že to vůbec, ale rozčiluje ji, že peníze nedostala tak, jak je zvyklá. Popadla mě za rukáv a táhla mě do vedlejšího pokoje, kde přede mě rozložila svoje „domácí účetnictví“.

Byl to velký sešit v tlustých černých deskách, na jehož listech byly nalepeny účtenky, složenky, faktury a další potvrzení. Všechno pečlivě vyrovnané a na pravém okraji stránek se objevovaly průběžné mezisoučty, aby Zdenička věděla, jak se jí daří hospodařit. Otáčela lepidlem prosáklými listy a dmula se hrdostí na svoji svědomitou evidenci.

Pokud jsem to správně pochopila, tak moje spořívá maminka zvládla z důchodu ve výši necelých devíti tisíc korun ušetřit minimálně dva tisíce měsíčně. Nešlo mi do hlavy, jak to dělá. Musela žít neuvěřitelně skromně a sama pro sebe kupovat jen to nejnужnější. Když k ní naše čtyřčlenná rodina dříve chodila každou sobotu na večeři, hostila nás přímo královsky. Bylo na čase jí to oplátit.

Když jsme se mezi dveřmi loučily, řekla jsem jí, že by mi udělalo radost, kdyby k nám začala každou neděli chodit na oběd. Děti už k nám na víkendy nejezdily a vařit sváteční oběd pro tři nedá o nic víc práce než jen pro dva. Zdenička se chvíli bránila, že mi nechce přidělovat starosti a kazit nám nedělní plány, ale když jsem slíbila, že ji hned po obědě doprovodím zpátky domů, nakonec souhlasila.

Sobota 29. 10. 2011

Manžel se vrátil od tchána nějaký rozhozený. Většinou o svých emocích nemluví, ale dneska jsem to z něho vytáhla. Bylo mu smutno z toho, jak se mu jeho táta mění před očima. Dřív to býval statný pořádkumilovný chlapík, který si se vším poradil, teď se najednou hrbil a doma měl totální binec. Začal třeba s jednou prací, myšlenky mu utekly jinam a najednou se vrhl na úplně jinou činnost. Takhle jich rozdělal klidně deset dvacet za den, ale do konce nedotáhl ani jedinou. Synové ho obvykle nacházeli usazeného před obrazovkou televize uprostřed domácnosti, která vypadala jako po výbuchu granátu.

Manžel cestou k otci obvykle udělal nákup základních potravin. Kdyby to nechal na něm, tvořily by jeho jídelníček pouze uzeniny a pivo. Doslava. Tchán byl zatím v obstojné zdravotní kondici a se svojí společenskou náturou rád zabloudil mezi lidí. A kde snáz narazit na lidi k povídání než v obchodě. Děda měl dny, kdy byl schopný jít do města i třikrát nebo čtyřikrát. Pokaždé se ale domů vracel se stejným nákupem – s buřty a pivem. Dělal takové zásoby, že na zdravé potraviny už téměř nezbývalo místo.

Děda si nadále dělal poznámky a zápisky, i když mu už v podstatě k ničemu nebyly. Sloužily vlastně jen jeho synům. Když přijeli na návštěvu, mohli podle otcových zápisků odhadovat, co ten který den přibližně dělal, aby si s ním měli o čem povídat. Manžel přivezl jeden z poznámkových sešitů domů. Zběžně jsem jím prolistovala. Každá stránka představovala jedno datum. Poznámky s plynoucím časem postupně dávaly čím dál tím méně smyslu. Nejvíc šokující ale byla skutečnost, že se člověku postiženému Alzheimerovou chorobou mění i rukopis. Jako by začátek a konec psali dva různí lidé.

Pátek 11. 11. 2011

Máma už si nějakou dobu stěžovala, že hůř vidí. Vzali jsme ji k očnímu lékaři a ukázalo se, že má na obou očích šedý zákal. Zdeničce se na zárok nechtělo, ale nakonec se nechala přesvědčit. Operace proběhla bez

problémů, ale po zákroku bylo potřeba ji udržet týden v naprostém klidu, a hlavně několikrát denně kapat do očí antibiotický roztok, což sama nevládala.

Po operaci jsem ji tedy pro jistotu nastěhovala k nám domů, abych na ni dohlédla. Během víkendu ještě zvládla ležet, ale bylo vidět, že se v cizím prostředí necítí ve své kůži a určitě se taky pekelně nudila. Od pondělka jsem pak musela do práce a jen jsem z kanceláře během pracovní doby běhala domů, abych mámě v určenou dobu podala předepsané kapky.

Skoro pokaždé jsem ji přistihla venku z postele. Připadala jsem si, jako bych měla doma malého potomka, který ráno simuloval nachlazení, aby nemusel do školy na písemku. Na rozdíl od záškoláka, kterého bych pravděpodobně přistihla při hraní nebo koukání na televizi, Zdenička bloumala po bytě a poklízela. Možná se chtěla odvděčit za pohostinství, možná chtěla být užitečná, možná jí jen byla dlouhá chvíle. Neposlušnou maminku bohužel nemůžete přehnout přes koleno.

Snažila jsem se jí po dobrém vysvětlit, že oči má jen jedny, a jestli se nebude šetřit, mohla by si hodně ublížit. Vždycky mi to odkývala, ale při další kontrole jsem ji znovu našla potulovat se po bytě s utěrkou. Když to nešlo po dobrém, začala jsem ji strašit tím, že oslepne, a možná mi i ujelo, že když mě nechce poslouchat, může vlastně klidně jít k sobě domů.

Když jsem pak následující den přišla domů z práce, maminka byla pryč. Její lůžko bylo ustlané, všechny osobní věci zmizely. Zburcovala jsem manžela a společně jsme vyrazili tu malou křehkou stařenku s operovanými očima hledat. Projeli jsme celé město křížem krážem a nakonec jsme ji našli v samoobsluze, jak spokojeně jezdí s košíkem mezi regály a nakupuje.

Nechtěla jsem dělat divadýlko uprostřed obchodu, a tak jsem se jí v rámci možností bez emocí zeptala, proč utekla z našeho bytu. Moje drahá maminka se tvářila jako neviňátko a řekla, že ona přece neutekla, že jsem jí přece sama řekla, že už může jít domů, a tak se sbalila a šla. Pak dodala, že teď musí nakoupit, protože doma nemá nic k jídlu, popřála nám hezký den a zabočila s košíkem do sousední uličky. Nevěřicně jsem za ní zůstala zírat a manžel se kousal do rtu, aby se nezačal smát.

Pátek 9. 12. 2011

Tchán byl čím dál tím více roztěkaný a neudržel pozornost. Manželovi nakonec došla trpělivost. Zašel za obvodním lékařem svého táty a na rovinu mu vyklopil, že jestli jeho otec bude dál řídit, je jen otázka času, kdy za volantem zabije sebe nebo někoho jiného. Původně se snažil tátovi v klidu vysvětlit, že bude lepší, když přestane používat auto, ale děda nad tím vždycky jen mávl rukou. Jak by se dostal za svými četnými známými, kdyby nebyl pojízdňý?! Manžel zkoušel argumentovat logicky, vysvětlovat, strašit, zapůsobit na otcovo svědomí, ale neuspěl. Lékař byl jeho jediná možnost, které by se samozřejmě radši vyhnul, ale jinak to prostě nešlo. Nevím, co pro něj bylo horší, zbavovat svého vlastního tátu určité části svobody, nebo mu zamlčet, že v odebrání jeho řidičáku má prsty. Doktor byl ale rozumný chlap a situaci pochopil. Když se na začátku prosince děda dostavil k pravidelné prohlídce, lékař mu oznámil, že se jeho smysly od posledně zhoršily natolik, že mu potvrzení na další rok vystavit nemůže.

Děda chvíli zkoušel doktora přemlouvat, ale pak shrábl zamítavou zprávu a naposledy se autem odvezl domů. Rozhovor s lékařem měl v jeho životě asi značný význam, protože si ještě následující den odpoledne pamatoval, co se odehrálo. Když ho manžel přijel navštívit, na stole ležela zpráva, dědův řidičák, technický průkaz a klíče od vozu. Manžel se opatrně zeptal, proč to tam je připravené.

„Doktor mi zakázal řídit, tak jsem ti to chtěl předat, aby ses o auto postaral,“ mračil se děda.

„A co s tím mám dělat?“ ptal se syn nevinně.

„Co já vím? Doktor říkal, že já řídit nesmím, tak k čemu by mi bylo auto?!“

Manžel si tedy doklady i klíče uložil do tašky a nenápadně se usmíval pod vousy. On otcem marně přemlouval několik měsíců, a lékaři stačilo pár vět, aby se děda šoférování (téměř) dobrovolně vzdal. Netušil, jestli to bylo autoritou bílého pláště, nebo to děda potřeboval prostě jen slyšet od nezájaté strany, každopádně se mu dost ulevilo, že na silnici teď bude o jednoho zapomnětlivého piráta silnic méně.

„Dáš si pivo a špekáček?“ vytrhl najednou tchán manžela z uvažování a odkráčel k lednici.

Pondělí 26. 12. 2011

Od té doby, co máma ovdověla, trávily jsme já i sestra Vánoce u ní i s našimi rozrůstajícími se rodinami. Zdenička začínala s přípravami v podstatě už na konci listopadu. Gruntovala byt, pekla hory cukroví, připravovala výzdobu, tahala z obchodů přečpané tašky s potravinami, zabalila spousty dáreků a na Štědrý den téměř sama uvařila tříchodové menu pro šest až devět osob. Naše malinká maminka nebyla spokojená, dokud všechno nebylo dokonalé a všichni jsme přežraností nepraskali ve švech.

Jakmile naše děti dospěly a z babičky se stala prababička, uvědomili jsme si, že do mámina bytu už se prostě na svátky nezvládneme poskládat, a tak jsme začali jezdit k sestře, která si s manželem postavila velký dům na malém městě. Maminka stále chtěla být užitečná, a tak tvrdohlavě pekla dvanáct druhů cukroví, nakládala buček a utopence a tahala s sebou k sestře zásoby jídla, i když všechno pohoštění bylo dávno zajištěno.

Postupně mamince ubývaly síly a asi i motivace. Došlo jí, že její dospělé dcery už se o všechno zvládnou postarat samy, a tak se přestala snažit. Nakonec na nás nechala i kupování dáreků. Obvykle na přelomu září a října předala mně a sestře hotovost a oznámila nám, že nejpozději začátkem prosince by ráda začala balit, aby to stihla. Nemělo smysl jí vysvětlovat, že Vánoce jsou hlavně pro děti a my dospělí už si oslavy užijeme i bez dáreků.

Ani letos nám maminka nezapomněla vnutit obálky s našetřenými penězi. Pak se jí to ale vykouřilo z hlavy a dávala nám na dárky opakovaně další hotovost a nechtěla věřit, že už jsme něco dostaly. Byl to docela boj, protože očividně odmítala darovat dárky, za které sama nezaplatila. Nakonec změnila strategii, všechny členy rodiny nenápadně obvolávala a ptala se jich, co by si přáli pod stromeček. Vedla si k tomu pečlivě poznámky, aby na nikoho nezapomněla.

Na Štědrý den mi maminka telefonovala v půl sedmé ráno, aby mi oznámila, že ona už je připravená na cestu. Když jsem jí připomněla, že odjždíme až za čtyři hodiny a třicet minut, překvapeně se rozloučila s tím, že tedy počká. Když jsme ji v 11.00 vyzvedávali, hned nám vyběhla naproti a táhla s sebou dvě tašky plné dáreků. Nic bych za to nedala, že maminka čekala celou tu dobu v kabátě a čepici u okna a vyhlížela náš příjezd.

Když jsme dorazili k sestře, maminka se spokojeně usídlila na pohovce před televizní obrazovkou a až do večera se dívala na pohádky. Už se nesnažila nabízet, jestli může s něčím pomoci. Jen tiše uzobávala cukroví, a když si k ní někdo na chvíli přisedl, prozradila mu, že tuhle pohádku už asi někdy viděla, ale stejně ji zajímá, jak to skončí.

Z lenošení jsme Zdeničku vytrhli jen ve chvíli, kdy bylo potřeba udělat houbového kubu. To byl pokrm, který maminka vždycky dělala sama a nikdo neznal přesný postup jeho přípravy. Sestru napadlo, že bychom mohly mámu poprosit, aby ho uvařila před našima očima, abychom si mohly nenápadně dělat poznámky a zvládnly ho udělat stejně jako ona, až jí paměť přestane sloužit nadobro.

Bohužel se ukázalo, že už jsme ten správný okamžik propásly. Maminka se pustila do vaření, ale každou chvíli se na nás obracela s dotazem, jestli náhodou nevíme, co se tam ještě dává. Když se nám podařilo na internetu najít seznam všech ingrediencí, Zdenička je zpracovávala v pravděpodobně správném pořadí, ale všechno do hrnce přihazovala od oka bez vážení, takže nebyla sebemenší šance recept zaznamenat.

Po večeři jsme se nahrnuli k vánočnímu stromku, kde Ježíšek nachystal hory dárků. Ukázalo se, že naše starostlivá maminka úplně zapomněla, že jsme já a sestra nakupovaly za ni. Pro každého pořídila ještě další dárečky, které odpovídaly tomu, co jí kdo prozradil po telefonu. Největší úspěch měla zimní čepice, kterou Zdenička vlastnoručně upletla pro mého syna. Měla to být taková dlouhá skřítkovská čepice, na jejímž konci obvykle bývá veliká bambule, ale babička místo ní vytvořila cosi, co připomínalo žalud pánskému přirození. Asi jí došla vlna a musela improvizovat. Troufám si tvrdit, že syn čepici na hlavu asi nikdy nevzal.